

Román politikus nyilatkozata az aktuális nemzetiségi kérdésekről.

— A románok és az általános választójog. — Milyen célokért küzdenek a románok. —

— A Délmagyarország kiküldött munkatársától. —

II.

Arad, augusztus 9.

Mielőtt átadnám ismét a szót dr. Goldis Lászlónak, hogy folytassa érdekes nyilatkozatát a román nemzetiségi kérdésről, egy esetet akarok megírni, mely szerdán délelőtt Aradon történt. Szerdán volt ugyanis dr. Barabás Béla aradi főispán installációja, melyen megjelent a város egész előkelősége. Ott volt természetesen Goldis is, aki figyelmesen hallgatta a főispán beszédét. Amikor a főispán erős hangsúlyozással azt mondta, hogy a románok hallgassanak, mert semmi létjogosultsága nincsen a román nemzetiségi pártnak, Goldis ájtultan esett össze az izgalomtól, a székeről lefordult és csak jóval később orvosi segítséget kért magához.

Az első cikkemben már említett beszélgetés során még több, az aktuális politikai témákra vonatkozó kérdést intéztem Goldishoz. Részletes, valószínűleg önálló felfogásokkal beillő válaszokat sikerült nyernem, amelyeket itt közlök:

Második kérdésen Goldishoz így szólt:

Mit várnak a románok az általános választójogtól?

— A felelet erre a kérdésre — felelte Goldis — egyrészt igen nehéz, másrészt igen könnyű. Nehéz azért, mert hiszen formailag csak az összes románok válaszolhatnának. Könnyű azonban a felelet azért, mert hiszen nyilvánvaló, amennyiben tény, hogy a románok kívánják az általános választójogot, ami elvitázhatatlan, akkor ők azért kívánják, mert valami jót várnak ettől. Hogy én személyesen mit várok az általános választójogtól, arra sokkal határozottabban és alaposabban felelhetek. Én az általános választójogtól Magyarországnak regenerálását várom a civilizáció irányában: a mélyebb és szélesebb műveltséget, a mélyebb és szélesebb szabadságot. Azon tudományos megállapításra helyezve ez irányu meggyőződésemet, hogy az emberi társadalom fejlődése egyenes arányban áll a műveltséggel és a szabadsággal, azt tartom, hogy minél inkább joga lesz az egyes embernek befolyása azon társadalom vezetésére, amelybe ő tartozik, annál inkább közelíthetik az illető társadalom az ő céljához, amelyet az emberi civilizáció tűz ki. Természetes, hogy ebben a fejlődésben része lesz nemcsak a magyarságnak, hanem a többi magyarországi népeknek is. Ha a magyarság a civilizáció magasabb fokára emelkedik, teljes lehetetlenségnek tartom, hogy a civilizáció ezen fokától távoltarthassa a vele egy államot alkotó többi népeket és így természetesen a magyarságnak kulturális és politikai megerősítésével párhuzamosan be fog következni a románságnak is kulturális és politikai megerősítése. Azt gondolom, hogy az igazságot legjobban illusztrálja a tény, hogy 1848-ban nem lehetett a jobbágyság alól csakis a magyarságot felszabadítani, hogy ugyanazt világnézetet ellenállhatatlan ereje folytán fel kellett szabadítani a jobbágyság alól a nem magyarajku népeket is. A jobbágyság felszabadítása megváltás volt a nem magyarokra nézve is. Fellendült a magyaroknak nemzeti, kulturális, gazdasági élete és ugyanakkor fellendült ugyanez irányban a nem magyaroknak élete is. Találkozik-e olyan dőre polgárunk az országnak, aki azt mondja, hogy

a magyarságnak kárára volt, hogy vele egy időben ha talán nem is oly ütemben, fejlődtek az új világnézet következményei alatt a magyarországi nem magyar népek is. A civilizációnak éppen az egyik legregebb sajátossága az, hogy minél szélesebb rétegekre terjed, annál inkább nyer intenzívitásában is és így magának a társadalomtudománynak teljesen megállapodott tanúságai szerint is, a magyarságnak sajátos érdeke, hogy a vele egy államalakulatban élő nem magyar népek szintén erősödjének a civilizációban, ami egyet jelent a műveltséggel és a szabadsággal.

— A politika az emberi érdekeknek a harca az érvényesülésért és igen különösnek látszik, de a tény az, hogy az érdekek közti küzdelem mindig az érdekek kielégítésével kell, hogy végződjék. Csak arról lehet szó, hogy milyen érdekek állanak inkább az emberi civilizáció szolgálatában és melyek vannak azzal ellentétben. Amazok minden esetre és minden körülmények között győzni fognak, emezek — habár néha igen lassan, — de okvetlenül megszűnnek és eltűnnek az emberi tudat felszínéről.

— Az általános választójog Magyarországon minden esetre meg fogja teremteni a nem magyar népeknek jobb boldogulási lehetőségét. De ugyanakkor a körülményeknek el nem maradható hatása következtében fokozottabb mértékben meg fogja teremteni a magyarság nagyobb boldogulásának lehetőségét. Az emberi természettel jönnének ellenkezésbe azok, akik a magyarok nagyobb boldogulását féltik a nem magyar népek kisebb boldogulásától. Sokkal boldogabb Magyarország lesz, amelyben a nem magyar népek gazdagabbak műveltebbek, szabadabbak, politikailag erősebbek lesznek, mert mindez az erő, műveltség és gazdagság ismét a magyarságnak lesz nagyobb hasznára; mint ahogy például egy uralkodónak is sokkal nagyobb erőforrása a gazdag és művelt alattvalók, mint a nyomorult, szegény nép. Nem lehet tehát ellentmondani azon magyar politikusoknak, akik szerint az általános választójog a nem magyar népeknek megerősödését is létre fogja hozni. Ez igaz. De éppolyan igaz az is, hogy a magyarságnak nem kára, hanem óriási haszna lesz ebből. Ennek részleges kimutatása, bizonyítása történetesen hosszabb fejtegetést igényelne, amely nem férhet bele egy akármilyen hosszadalmas interjú keretébe. De aki a dologgal közelebbről foglalkozni fog, az minden esetre be fogja látni, hogy milyen gazdasági megerősödést fog jelenteni a munkásságra, kisiparra, a kereskedelemre, a nagyiparra, sőt a nagytokérra is az, ha az ország nem magyar népei is a civilizáció létráján egy-két fokkal felebb fognak emelkedni. Ismétlem tehát, az általános választójogtól az egész magyarságnak regenerálását várom, az emberi civilizáció irányában és ettől hiába iparkodnék bárki is az országot visszatartani, mert azt követeli az emberi fejlődés törvénye és a magyarság olyan szerencsés volt, hogy minden időben meg tudta érteni az idők szellemét és kizárólag ez a magyarázata, hogy egy aránylag igen kicsi nép egy ezredéven át államalakulatát fenn tudta tartani. Ha most bekövetkeznék az a lehetetlen körülmény, hogy sikerülni fog a magyar népet az idők szellemének megértésétől megfosztani, ez volna Magyarországnak a legnagyobb szerencsétlensége, mert elkövetkeznék a stag-

nálás, szenvedés, sőt — ments Isten — maga a pusztulás.

— A most megvalósítandó választójog közvetlenül milyen változásokat fog előidézni a románság politikai helyzetében, azt egyelőre nincs módomban meghatározni, mivel a kormánynak a választójog kiterjesztésére vonatkozó javaslatát precízen nem ismerem, mert nem tudom, hogy mint fogja megvalósítani és hogy fog eljárni a kerületek beosztásánál.

— A román nemzetiség jobb politikai érvényesülése esetén, milyen célokért küzdené első sorban?

— A válasz erre a kérdésre bent foglaltatik az előbbeni kérdésben adott válaszomban. A választójog által megteremtendő nagyobb politikai érvényesüléssel egy irányban fog haladni a románság fejlődése a műveltség terén is, amely azután okvetlenül maga után fogja hozni azt az állapotot, a midőn a románság életfeltételei magának a románságnak kezében lesznek letéve. Hogy egészen röviden és plasztikusan fejezzem ki a románságnak politikai aspirációit Magyarországon, azt kell kijelentenem, hogy a románság követeli és követelni fogja azon nagy elv megvalósítását, hogy bármely államalakulatban minden nép a maga nyelvén, s a maga fajtájabeli által műveltségét az elemi iskoláztatástól kezdve a legfelsőbb tanintézetig. Minden nép a maga nyelvén és a maga fajtájabeli által közigazgatás, s minden nép felett a maga nyelvén és a maga fajtájabeli által történjék az igazságszolgáltatás. Minden népnek megadassék a politikai érvényesülhetőség módja és lehetősége a maga számarányához mérten. Ezek képezik tulajdonképpen a magyarországi román népnek a politikai programját.

— Ez a politikai program teljes összhangzásban van a civilizáció követelményeivel és törvényeivel. Igen természetes, hogy ezen követeléseknek életbe léptetése, keresztülvitele a jövőben nagy nehézségekbe fog ütközni. Amint egyáltalán nehézségekbe ütközik az embereknek kormányzása, összefartása, a nagyobb boldogság felé való vezetése, de azért van a politika, azért vannak az államférfiak, hogy megküzdjenek a nehézségekkel és az én erős meggyőződésem, hogy ezen kérdéseknek lehetséges olyan megoldását találni, amely abszolút semmiféle sérelemmel a magyarságra nézve nem jár. Egyes osztályoknak és egyes embereknek érdekei valószínűleg szenvedni fognak és ezek az osztályok és egyének azok, akik leginkább megfujják a sovinizmus réztrombitáját a románság politikai követeléseivel szemben. De erős a meggyőződésem, hogy ezen különleges érdekeknek elejtésével a magyarság általános érdeke beláthatatlan mértékben teljesülni fog.

Herczeg István.

Aradról a következő részleteket jelentik még a Goldis-esetről:

Barabás Béla, Arad főispánja most tartotta székhelyét a törvényhatósági bizottság közgyűlésén. A főispán székhelyi beszédében foglalkozott a nemzetiségi kérdéssel is. A főispán beszédét a városháza kanzatáról végighallgatta Goldis László, aradi görög keleti szentszéki titkár, országgyűlési képviselő is, aki az izgalom hatása alatt elájult.

Barabás Béla nyilatkozatának a nemzeti-ségi kérdésre vonatkozó része itt következik:

— Kötelességemnek tartom röviden ráterelni egy mindenki által került kényes kérdésre: a nemzeti kérdésre. Azt mondanék talán itt, hogy Aradon nincsen nemzetiségi kérdés, hanem a megyében van. Én megfordítom a dolgot és kijelentem, hogy a megyében nincsen nemzetiségi kérdés, mert nagyon téved az, aki a nemzetiségi kérdést összecseréli a román nép gondolkodásával. A